

De Plantage

BULLETIN VAN DE VERENIGING VRIENDEN VAN DE PLANTAGE

Jaargang 17, nummer 1, februari 2009

OVER DE MOOISTE BUURT VAN AMSTERDAM

Redactie Ko van Geemert, Eelco van der Waals, Ester Wouthuysen

Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Plantage Parklaan 6^{III}, 1018 SP Amsterdam,

www.vriendenvandeplantage.nl, e-mail info@vriendenvandeplantage.nl

Versijnt 4x per jaar. **Bestuur** Leon Deben, Denise Citroen, Ko

van Geemert, Michaela Hanssen, Ineke Vlug, Fred IJsebrands, Eelco van der Waals en Ester Wouthuysen. **Nieuwe leden** aanmelden per e-

mail **Contributie** particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven €35 per jaar. **Betalingen** Postbank 4431490 t.n.v. Vereniging

Vrienden van de Plantage, Amsterdam

Nieuwe activiteiten

SOOP-gesprek (i.s.m. de SOOP)

Donderdag 26 februari 2009, 16.30 uur

Gelagkamer SOOP: Nieuwe Kerkstraat 124

Toegang gratis inclusief introduc  (e)s

Na afloop **buurtborrel**

Anne Jantzen, directeur van het **Kinderdagverblijf De**

Kleine Plantage, zal ons, vanuit haar jarenlange

ervaringen, vertellen over de veranderingen in de

kinderopvang.

Donderdag 26 maart 2009, 16.30 uur

Ko van Geemert vertelt over zijn boek *Amsterdam & zijn schrijvers. Literatuur op locatie* (Uitgeverij Bas Lubberhuizen).

Muziek (i.s.m. Caf   Eik en Linde)

Zondag 8 maart, 14.00 uur, Eik en Linde

Plantage Middenlaan 22

Toegang gratis voor leden;   5 voor introduc  (e)s.

Op deze middag verzorgen **twee jonge zangeressen** in opleiding voor en na de pauze ieder een eigen programma met begeleiding. Zie voor het volledige programma het inlegvel bij dit bulletin.

Amber Breunis (1984) zingt liederen van Schubert, Schumann, Grieg, R. Strau , Wolf, R. Quilter en Debussy. Zij wordt op de piano begeleid door **Nadya Janitra** en

Meneka Senn (1986) zingt liederen van onder anderen Schumann, Grieg, Sibelius, Pergolesi, Puccini en Dvorak. Zij wordt begeleid door **Maxim Shamo** op piano.

Plantage Filmfestival 2009

Het zesde Plantage Filmfestival zal plaatsvinden op **zaterdagmiddag 18 april 2009 in Desmet**. Centraal staan verfilmde schrijversportretten, geregisseerd of ge  nitieerd door **Jessica Swinkels**, buurtgenote en medewerkster van het Letterkundig Museum.

Er zullen films te zien zijn over onder meer **Fiep Westendorp** (2003), **Jan Wolkers** (1996), **Jean Pierre Rawie** (2002), het legendarische **vraaggesprek van Ischa Meijer met Annie M.G. Schmidt** uit 1992, en meer!

In het volgende bulletin vindt u het volledige programma en meer over Jessica Swinkels.

Noteer alvast in uw agenda:

buurtwandeling

Zaterdag 9 mei, 14 uur

Meer informatie en mogelijkheid tot inschrijving in het volgende bulletin.

Plantage Po  zieprijs 2009

Deze achttiende editie staat in het teken van: Woord & Beeld (ruim te interpreteren).

Rond dit thema kunnen maximaal twee gedichten worden ingezonden, al dan niet eerder gepubliceerd, naar: Vereniging Vrienden van de Plantage, Plantage Parklaan 6, 1018 SP Amsterdam.

Inzenden kan tot 1 JULI 2009.

Verdere voorwaarden zijn aan deelname niet verbonden. De winnaar ontvangt (als altijd) een kunstwerk van een in de Plantagebuurt wonend en/of werkend beeldend kunstenaar, dit jaar: Frank Muntjewerf.

In de jury hebben zitting: **Karla de Boer-Gilberg** (uitgever van de serie Water en Vuur, beelden en gedichten), **Godeke van Heemstra-Donner** (neerlandica) en **Ko van Geemert** (voorzitter).

De uitreiking zal in het najaar plaatsvinden in De Burcht in de Henri Polaklaan, Amsterdam.

Nadere informatie volgt in ons bulletin en op: www.vriendenvandeplantage.nl

PLANTAGEGEDICHT

HAAR KUSSEN WAREN LANG

En zonder blozen
Trok zij het lichaam uit
De lippen open
Waar zij zich langzaam gaf
Half heet half roze.

Zo lag zij als de vrucht
Waarop ze wachtte
Haar borsten volgebloed
Twee benen bracht ze
Vaneen en langzaam
Het allerzachtste.

Ramsey Nasr

TERUGBLIKKEN

Jaarvergadering 2008

Op 11 december 2008 waren we voor onze jaarvergadering met 20 leden te gast in de prachtige wijnkelders van Tastevin Dehue onder het Corvershof (1723) aan de Nieuwe Herengracht, naast de Hermitage.

Voorzitter Leon Deben besprak tijdens het zakelijke gedeelte het jaarverslag en haalde kort en beeldend herinneringen op aan de activiteiten van onze vereniging in het afgelopen jaar. Daarna liep hij met ons door het financiële jaarverslag en de begroting. Namens de kascommissie bracht Jos Siemerink zijn complimenten over aan penningmeester Fred IJsebrands voor diens heldere werk.

Deben lichtte de plannen voor 2009 toe: een aantal activiteiten kent u van onze vorige jaren, zoals het Plantage Poëzie- en Filmfestival, 6x per jaar SOOP-gesprekken, 2 concertjes per jaar en de Morriënherdenking. In 2009 willen wij met de buurtwandeling een oude traditie in ere herstellen.

In een ontspannen sfeer hieven we daarna onder deskundige uitleg van Tastevin-eigenaar Michiel van Vonderen het glas en dronken we op een goed (verenigings)jaar. We kregen verschillende witte en rode wijnen te proeven met ieder een eigen verhaal. Ondanks de vermoeidheid tijdens de allerdrukste tijd van het jaar bleef Michiel een enthousiast en uitstekend gastheer. Wij danken hem daarvoor en voor zijn inzet voor onze vereniging.

Ineke Vlug interviewt Kjeld de Ruyter *Puntspatie*, Plantage Kerklaan 45, tevens etalagegalerie

Al drie jaar is op de Plantage Kerklaan 45, tegenover Artis en een paar huizen van het Verzetmuseum (nr. 61), het bedrijf *Puntspatie* van grafisch vormgever Kjeld de Ruyter gevestigd. Hier verzorgt hij de grafische vormgeving van boeken, tijdschriften en brochures. Hij werkt veel en graag samen met kunstenaars. Zo is bijvoorbeeld eind 2008 een prachtig

verzorgde uitgave tot stand gekomen van een verhaal van Paul Auster, *The Inner Life of Martin Frost*, geïllustreerd en voorzien van een bijzondere typografie van de kunstenaar Glenn Thomas. Op zich weer een kunstwerk. Daarnaast verscheen onlangs *Uitgaand schrijven* nr. 37. *Dagboek van een kantoorchef* door Lev Lunc waarin een ambtenaar ten onder gaat aan zijn passie voor papier. Dit boekje (onder de noemer *Plantage Pers* uitgebracht ter gelegenheid van het tienjarig jubileum van Puntspatie) is niet alleen vanwege de inhoud een ode aan het papier. Ook aan de prachtige vormgeving is te zien hoe mooi papier kan zijn

Hoewel het bedrijfsspan van Kjeld de Ruyter bepaald klein is, loop je er niet zomaar aan voorbij. Met zijn maandelijks wisselende tentoonstellingen trekt de etalage direct de aandacht. De Ruyter biedt kunstenaars uit de buurt de mogelijkheid hun werk in deze etalage te exposeren. Reden genoeg om eens een keer binnen te stappen en kennis te maken met deze markante buurtgenoot.

Hoe ben je op het idee gekomen om je etalage in te richten als expositieruimte?

Het is begonnen in september 2006, toen een bevriende kunstenaar met een groot beeld in haar maag zat. Het beeld had een tijdelijke opslag nodig, of het even bij mij mocht logeren. Dat beeld heeft toen een tijd in de etalage gestaan, en dat trok nogal wat aandacht. Zo is het idee geboren om van mijn etalage een permanente expositieruimte te maken en die beschikbaar te stellen voor kunstenaars. Vervolgens ben ik met een paar kunstenaars om de tafel gaan zitten om te brainstormen over hoe we het idee verder konden uitwerken. Daarna heb ik een schema gemaakt over hoe het er de eerste tijd zo'n beetje uit zou moeten gaan zien, en toen is het balletje vanzelf gaan rollen.

Is een maand een goede periode voor een expositie?

De kunstenaar heeft vaak wel wat tijd nodig om de etalage opnieuw in te richten en er een mooie expositie van te maken, dus dan is het fijn dat het werk nog een maand kan blijven staan of hangen. Bovendien moet je mensen de gelegenheid geven om nog eens eens langs de etalage te lopen, en om het werk op hen in te laten werken.

Krijg je veel reacties op je etalage?

Ik krijg een goede respons. Er komen veel reacties van mensen uit de buurt en ook van voorbijgangers. Mensen zijn vaak aangenaam verrast door wat ze zien, en ze vinden het een leuk initiatief. Ook de kunstenaars krijgen veel reacties. Het snijdt het mes aan twee kanten: de voorbijgangers vinden het leuk en de kunstenaars worden gezien.

Gebeurt het vaak dat mensen zomaar binnenstappen?

Dat gebeurt regelmatig, en dat vind ik ook heel leuk. Soms stappen ze binnen om een folder te pakken, of om iets over het werk te vragen of naar de kunstenaar te informeren. Vooral 's zomers zijn mensen geneigd binnen te stappen omdat ik dan mijn deur vaak open heb staan. Dat maakt het nog wat laagdrempeliger. Dit is natuurlijk geen steriele galerie, ik ben hier gewoon bezig in mijn bedrijf en doe mijn werk. Dat maakt me waarschijnlijk ook wat toegankelijker dan een galerie.

Is er genoeg animo van kunstenaars om hier te exposeren?

Meer dan genoeg. Er zijn veel kunstenaars uit de buurt die hier willen exposeren, soms bellen ze zelf bij me aan. Voorlopig is de etalage nog bezet.

Welk criterium hanteer je voor een kunstwerk in je etalage mag staan of hangen?

Het criterium is eigenlijk of het mij aanspreekt. Al moet ik zeggen dat het bijna nooit gebeurt dat ik iets aangeboden krijg dat ik onder de maat vind. Als iemand serieus bezig is als kunstenaar, dan moet het raar lopen wil het me niet aanspreken. Dan is er nog een praktisch aspect. Ik wil bijvoorbeeld nog wel graag naar buiten kunnen kijken, het mag niet zo zijn dat een kunstwerk mijn uitzicht blokkeert.

Speel je ook wel eens in op de nabijheid van musea als de Hollandsche Schouwburg, het Verzetsmuseum en het Vakbondsmuseum?

Ja, in 2007 heb ik panelen in mijn etalage gezet met daarop foto's die te maken hebben met de aanslag op het bevolkingsregister in 1943, hier recht tegenover. Aanleiding was een tweetal boeken die ik heb vormgegeven rondom het thema Tweede Wereldoorlog en homoseksualiteit, uitgegeven door Schorer. Naar aanleiding van die panelen stapte eens een dame binnen die een familielid, een oom, herkende op een van de foto's.

In die periode dachten mensen ook wel dat ik bij het Verzetsmuseum hoorde, die stuurde ik dan gewoon weer een paar huizen verder. Overigens speel ik met de gedachte de panelen dit voorjaar nog eens in mijn etalage op te hangen.

In een van je brochures schrijf je dat sleutelwoorden van je bedrijf kunst & cultuur, maatschappij en duurzaamheid zijn. Hoe geef je inhoud aan dat laatste?

Ik probeer zo duurzaam mogelijk te werken, door bewuste keuzes te maken in vorm, materiaal en leveranciers. Verder gaat twee procent van mijn omzet gaat naar Hivos (Een ontwikkelingsorganisatie die staat voor emancipatie, democratisering en armoedebestrijding in ontwikkelingslanden.)

Hoe ben je eigenlijk in onze Plantagebuurt terechtgekomen en wat vind je van onze buurt?

Ik zat eerst met mijn bedrijf in een souterrain aan de Amstel, maar daar had ik nauwelijks contact met de buitenwereld, ik zag alleen benen voorbijkomen. Bovendien was het er te donker voor mij om goed te kunnen werken, ik kon er nauwelijks kleuren onderscheiden. Toen ben ik eens wat rond gaan fietsen, en zag ik dit pand leeg staan. Ik vind de Plantage een hele fijne buurt, ruim en groen, en met een groot cultureel aanbod met verscheidene musea om de hoek. Een prettige buurt om te zitten. Rustig, en tegelijk is er genoeg reuring. De Plantage Kerklaan is een doorgangsroute naar het Entrepotdok en de Eilanden, dus er komt genoeg voorbij. Ik zit hier nog wel even.

Puntspatie [bno] Grafische vormgeving
Grafische vormgeving
Plantage Kerklaan 45
020 4688581

Zie voor meer info en details over Puntspatie:
www.puntspatie.nl
Voor uitgaven van de Plantage Pers, zie www.plantagepers.nl

In dit jaar zal in de etalage werk te zien zijn van onder anderen Lieve Prins, Tonny Holsbergen (beiden uit de buurt), Erik Sok en Koos Snijder.

Denise Citroen: Als huizen konden spreken Aflevering 3

Plantage Middenlaan 38 Van tuinhuis tot therapiepraktijk

“In de etalage van een makelaarskantoor in Zuid, waar we ons nieuwe huis dachten te vinden, hing ook een advertentie van dit huis. Drie keer liep ik er langs en steeds hield ik mijn pas in, voordat ik op het idee kwam een afspraak te maken voor een bezichtiging”, vertelt Hans Soetekouw. Hans en zijn vrouw Ymkje zijn vanaf 1985 de gelukkige eigenaren van de Plantage Middenlaan 38. Die avond kreeg Ymkje van Hans te horen: “Ik heb vandaag ons nieuwe huis gevonden”. Hier lijkt sprake van liefde op het eerste gezicht, terwijl het huis toen al enige tijd aan zijn lot was overgelaten. Hoe heeft dat zover kunnen komen? Gewapend met een dikke map vol papieren en bouwtekeningen van het kadaster nodigen Hans, interim (personeels)manager, en Ymkje, psychotherapeute, me uit aan de keukentafel in het fraai verbouwde souterrain. Sinds het broodnodige funderingsherstel in 1999 grenst de keuken aan de 30 meter diepe tuin, terwijl Ymkje haar sfeervolle therapieruimte naar de voorkant heeft verplaatst. Ymkje: “In de jaren zeventig zaten de medewerkers van Albert Milhado’s reclamebureau hier met kaplaarzen aan te werken, als het grondwater in de kamer stond”. Nu lopen we op de zaken vooruit, terug naar het begin.

Rond 1820 begint het pand zijn leven als tuinhuis in empirestijl met één verdieping, maar zónder slaapvergunning. In de volgende decennia wordt het als woonhuis een paar keer doorverkocht, totdat in 1886 de nieuwe eigenaar, Bernard A. van Praag (1836-1889), grootse verbouwplannen heeft. Het huis wordt naar achteren uitgebreid met een hogere kamer en er komt een verdieping bovenop met hoge ramen aan de voorkant, vanwege het ontstane niveauverschil in de vloeren. Met de komst van een bad op zolder en een privaat in de slaapkamer,

voorzien van gietijzeren valpijpen, is de tuinhuisperiode definitief voorbij. Bernard, van beroep *Confiseur-Glacier*, oftewel banketbakker, woont hier volgens het adresboek van 1887 samen met Daniel Hartog. Enig genealogisch spoorwerk onthult dat Bernard getrouwd is met Hartogs dochter Hester. Lang heeft de nieuwe eigenaar er niet van kunnen genieten, hij verkoopt het huis in datzelfde jaar aan 'vleeschhouwer' Henricus Prins. Na het overlijden van Henricus blijft weduwe Prins met drie ongehuwde dochters achter, volgens goed katholiek gebruik Agnes Maria Alida, Johanna Maria Engelina en Antonia Agnes Maria geheten. De woningkaarten vermelden in die periode geen inwonende dienstmeisjes, die bij de eerdere en latere bewoners wel aanwezig zijn. Het is maar al te gemakkelijk voor te stellen hoe moeder en dochters samen, ieder met haar eigen taak in huis en tuin, hun dagen in de lommerrijke Plantage slijten. Na de dood van moeder in 1910 blijven de meisjes, inmiddels dames van rond de veertig, nog een jaar in het huis wonen. Dan gaat het pand in 1911 over in handen van de arts Johannes Weisenborn. Een nieuwe tijd breekt aan, Weisenborn heeft nog grotere verbouwplannen dan zijn voorganger. De tekeningen geuren naar luxe en lustoord, compleet met een aangebouwde serre op één-hoog en een buitentrapp naar de tuin met aan weerszijden pilaren met vazen, en een grote vaas op het dak aan de achterkant. Althans op papier, want volgens de burens is niet alles op tekening ook daadwerkelijk uitgevoerd. Toch heeft Hans op het dak loden aanhechtingen ontdekt op de plek waar de vaas gestaan moet hebben. Die vaas komt ooit terug, belooft Hans.

Uit deze verbouwingstijd dateert ook een exemplaar van het dagblad *De Telegraaf* dat achter de badkamermuur te voorschijn is gekomen. Tot haar verrassing treft Ymkje hierin tussen het regionale nieuws een verslag aan van de belangrijkste Friese sport, de kaatswedstrijd, gehouden te Wommels, het dorp waar zij vandaan komt. In de oude afvoerput uit de tuinhuisstijd zijn prachtige oude tegels bewaard gebleven. Hans is opgegroeid in een Twents nieuwbouwhuis en deze vondsten geven hem de ongekende sensatie, dat hij in direct en authentiek contact staat met de geschiedenis. Deze historische sensatie, de term is van Huizinga, zou vooral door relatief kleine en onbeduidende voorwerpen teweeg gebracht worden.

Dokter Weisenborn vertrekt in 1926 naar Brussel en verkoopt het huis aan David Wolf, die het jarenlang verhuurt als kantoor beneden en woning boven. Tussen 1928 en 1936 houdt het Israëlitisch Begrafenisgenootschap er kantoor. Directeur Jacob Hes, zijn vrouw Dina Frijda en hun twee kinderen wonen boven de zaak. Zijn eigen begrafenis heeft Jacob niet kunnen regelen: hij is op 11 juni 1943 in kamp Westerbork omgekomen en werd op dezelfde dag gecremeerd.

Van 1936 tot vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vinden twee linkse organisaties hier hun onderkomen: De Internationale Roode Hulp, die politieke vluchtelingen uit Duitsland bijstaat, en de Syndicalistische Federatie van Amsterdamse Metaalbewerker.

In 1939 wordt het pand eigendom van de Nederlandse Olie Centrale die in automaterialen handelt – oudere buurtbewoners kennen misschien nog de winkel die tot ergens in de jaren zeventig op de hoek van de Plantage Middenlaan en de Kerklaan gevestigd was. De firma wil het pand graag geschikt maken voor opslag voor de winkelvoorraad. De Duitse bezetter steekt hier echter een stokje voor, aangezien de vraag drastisch zal afnemen (zie afb.). Over hoe het huis in de oorlogstijd werd

gebruikt is niets bekend. In 1948 worden de benodigde vergunningen verleend aan Willem Bakker, directeur van de Oliecentrale. De bovenverdieping werd opnieuw bewoond, volgens een gezellige buurtroddel niet door de directeur zelf, maar door zijn maitresse.

In 1963 wordt het huis een aantal malen snel achter elkaar verkocht, de bekende speculant Maup Caransa spant de kroon. Op dezelfde dag koopt en verkoopt Caransa het pand met 13.500 gulden winst. De nieuwe eigenaar is Albert Milhado, die vooral bekend is geworden van zijn radiopraatjes als sportverslaggever en van zijn gesproken brieven uit Londen, die stevast eindigden met: 'Tot.....de volgende keer!' De Milhado's ontkwamen met veel geluk tijdens de oorlog naar Engeland, waar zij beiden voor de Nederlandse regering in ballingschap werkten. Na de oorlog verkozen ze hun aangename leven in Engeland boven de treurigheid die zij hier aantroffen. Toch blijft Nederland trekken en de reclameman vestigt de Nederlandse afdeling van zijn bedrijf hier in de Plantage. Het beeld van personeel dat met kaplaarzen aan zit te werken is nu niet bepaald een goede reclame voor de firma, maar dit terzijde.

In 1980 doet Milhado zijn zaak van de hand en gaat het pand over in handen van de musicus Ronald de Bree. Hij brengt de nodige verbeteringen aan, maar hij heeft daar zelf niet lang van kunnen genieten. Tijdens een tournee met zijn orkest in New York begin jaren 80 loopt hij een geheimzinnige ziekte op waaraan hij spoedig sterft. Ronald is een van de eerste aidsslachtoffers. Het huis staat daarna een aantal maanden leeg als Hans en Ymkje er in 1985 als een blok voor vallen, ook al hangt er een oude en wat verwaarloosde kantoor sfeer uit de jaren zeventig met bruine en oranje muren. Als eerste wordt de donkerbruine slaapkamer aangepakt, dat is voor de zwangere Ymkje niet de geschikte plek om een kind ter wereld te brengen. Honderd jaar na de eerste grote verbouwing wordt het huis met veel gevoel en aandacht voor details opgeknapt en smaakvol ingericht. Liefdevollere bewoners kan het oude tuinhuis zich niet wensen.

